

Leren volgen of leren denken?

'Je moet me NU helpen met uitknippen, anders krijg ik het nooit af!' roept onze oudste in paniek. Radeloos staat ze naast me, de tranen in haar ogen, haar handen vol papier, scharen en lijm. Zojuist is Jolijn (zes jaar) erachter gekomen dat ze vergeten is een opdracht voor school af te maken. In de afgelopen weken is ze in verband met quarantaine niet naar school geweest. Zodoende heeft ze daar haar opdracht niet af kunnen maken. Nu blijkt dat ze met de juf heeft afgesproken om dat thuis te doen. Vandaag zou het klaar moeten zijn, maar ze is het vergeten.

door Allie Boll-Groenenberg

Hoopvol – bijna wanhopig – kijkt ze me aan, maar ik schud mijn hoofd. De klok tikt door. Met een baby die nog gevoed moet worden, fruitbakjes die zichzelf helaas niet vullen, boeken van de schoolbib die door het hele huis slingeren en bij elkaar gescharreld moeten worden – en ga zo nog maar even door – zie ik geen kans om Jolijn ook nog te helpen met haar knipwerk. Daarnaast is het me op basis van de papieren die ze in haar handen heeft wel duidelijk dat het niet om een klusje van een paar minuten gaat, en het lijkt me niet verstandig om haar huiswerk te doen. Met een 'rustig maar, we lopen straks wel even samen naar de juf en dan bespreken we het' probeer ik haar te sussen. Eraan toevoegend: 'Je bent het gewoon vergeten te maken. Dat kan een keer gebeuren. Eerlijk zijn is dan het beste. Het nu snel afraffelen of door ons laten doen heeft geen zin.' Mijn 'preek' valt echter niet in goede aarde. Teleurgesteld en geïrriteerd keert Jolijn me de rug toe en probeert het nogmaals bij mijn man.

Niet veel later zitten we op de fiets naar school. Nou ja, van 'we' is niet echt sprake. Jolijn fietst meters voor me en trapt flink door. Ze is boos en verdrietig omdat ze zich niet geholpen en begrepen voelt en het niet eens

is met mijn oplossing. 'Een oplossing bedenken was niet nodig geweest, je had gewoon moeten helpen met knippen,' aldus Jolijn. Wat dichterbij school mindert ze vaart en ik kom weer naast haar fietsen. 'Vind je het spannend?' vraag ik haar. Zonder me aan te kijken knikt ze. 'Het komt echt wel goed,' probeer ik haar gerust te stellen, maar ze reageert niet en fietst nukkig het schoolpad op.

Probleem opgelost

Eenmaal bij school is het probleem gelukkig al snel opgelost. Ik loop even mee naar de juf en stimuleer Jolijn om eerlijk te vertellen wat er aan de hand is. Als ze dat heeft gedaan belooft de juf Jolijn om dit samen met haar te bespreken en op te lossen. Hoe simpel kan het zijn... Ik geef Jolijn een kus en fiets weer richting huis. Opgelucht haal ik adem. Probleem opgelost. Al fietsend valt mijn oog op een vrouwtjeseend met twee eendenkuikens achter zich. Het zijn de eerste die ik zie dit jaar. Ik besluit even te stoppen en geniet van het beeld. De eendenkuikens volgen hun moeder nauwlettend. Van de weg de berm in, en hup... in een vloeiende lijn het water in. Vertederend. Dan gaan mijn gedachten terug naar zojuist en herken ik mezelf

Foto: Unkleeth van der Grinte

in de vrouwjtjeseend, die haar kroost maar al te graag de 'juiste' weg wijst. Ik denk na. Wat is nou feitelijk de 'juiste' weg? Was het inderdaad nodig dat Jolijn mij, net als de eendenkuikens, exact zou volgen? Was het eigenlijk wel verstandig, om zelf de route – en in dit geval de oplossing – te bepalen? Inmiddels begint het te regenen. Ik stap weer op en trap stevig door. Mijn gedachten volgen in hetzelfde tempo. Heb ik door mijn handelen vanmorgen bijgedragen aan het 'leren denken' van Jolijn? Het probleem is dan wel opgelost, maar heeft Jolijn op deze manier geleerd hoe zij een probleem als dit kan oplossen? Heeft mijn oplossing ook haar vaardigheden vergroot?

Habits of Mind

Een paar weken voor deze gebeurtenis heb ik mee mogen doen aan een online spelsessie van Habits of Mind Nederland, waarin een spel dat ze aan het ontwikkelen zijn door enkele personen mocht worden getest. Gedurende deze sessie kregen we een probleem voorgelegd dat we aan de hand van de verschillende Habits of Mind ontrafelden en probeerden op te lossen. Ik vond het een bijzondere en mooie ervaring. Bij het horen van het probleem had ik de oplossing al vrij snel bedacht, maar door de verschillende denkrichtingen die spelenderwijs werden aangedragen kwam ik uiteindelijk tot meerdere, maar vooral andere opties. Deze speelse vorm van 'leren denken' droeg iets bij aan de wijze waarop ik naar het probleem en mogelijke oplossingen keek. Het haalde mij uit mijn vaste denkpatroon en hielp mij om mijn 'denkgewoonten' te verruimen. Een mooie eyeopener, die goed bruikbaar zou zijn in mijn werk, maar ook in onze thuissituatie, zo bedacht ik me toen.

'Het uitgangspunt van Habits of Mind Nederland: leren is een consequentie van denken. Kinderen beter leren denken (denken doen ze uiteraard al!) is daarom een logische stap. Met de Habits of Mind creëer je een denkcultuur binnen je organisatie/school. Habits of Mind is een gedachtegoed dat zowel praktische handvatten als een theoretische achtergrond omvat. Zo bieden de 16 verschillende Habits of Mind een kader waarin je met je denken problemen kunt oplossen. Het raamwerk voor al het denken in verschillende leersituaties.' (<https://habitsofmind.nl/wat-zijn-habits/>)

Het kader waarin je met je denken problemen kunt oplossen bestaat volgens Habits of Mind Nederland uit de volgende 16 Habits of Mind:

- Doorzetten;
- Managen van impulsiviteit;
- Luisteren met begrip en empathie;
- Flexibel denken;
- Denken over denken;
- Streven naar nauwkeurigheid en precisie;

- Ontdekken van problemen en vragen stellen;
- Toepassen van geleerde kennis in nieuwe situaties;
- Denken en communiceren met precisie en helderheid;
- Verzamel gegevens met al je zintuigen;
- Creëren, verbeelden, innoveren;
- Reageren met verwondering en ontzag;
- Nemen van verantwoorde risico's;
- Gevoel voor humor;
- Samen denken;
- Open staan voor continu leren.

Gemiste 'opvoedkans'

In gedachten ga ik terug naar het probleem van die ochtend. Jolijn had aan de hand van dit probleem meerdere Habits of Mind kunnen oefenen als ik daar voldoende tijd voor had gehad – of had genomen. Ik zucht. Natuurlijk weet ik dat er die ochtend tijd technisch gezien niet veel mogelijkheden waren, maar toch voelt de door mij gekozen oplossing inmiddels als een gemiste 'opvoedkans'. Een gemiste kans in het 'leren denken' van onze dochter. Dan glimlach ik en denk ik aan twee van de Habits of Mind:

- *Open staan voor continu leren*

'Succesvolle mensen staan altijd in de leermodus. Beter willen worden, groei vertonen, jezelf verbeteren. Ze benaderen iedere situatie (problemen, ruzies, conflicten, onzekerheid) als kans om van te leren. Met nederigheid en trots toegeven dat je iets niet weet is volgens Art Costa en Bena Kallick de hoogste vorm van denken die we ooit zullen leren.'

en

- *Denken over denken*

'Succesvolle mensen plannen, reflecteren en beoordelen de kwaliteit van hun denken, vaardigheden en strategieën. Zij gaan eerst met zichzelf in discussie en gebruiken hun innerlijke stem. De impulsen worden getemd. Bewust met je denken bezig zijn is metacognitie.'

Verrijking

In plaats van te denken over de kansen die ik mogelijk heb gemist, kan ik ook bedenken wat ik ervan zou kunnen leren. Welke Habits of Mind zou ik, wanneer dezelfde situatie zich weer zou voordoen, als moeder willen belichten? Welke vragen zou ik Jolijn willen stellen om haar te prikkelen om te 'leren denken'?

Terwijl ik nadenk frons ik mijn wenkbrauwen. Stel dat de situatie zich opnieuw zou voordoen... ik zou dan graag met Jolijn willen nadenken over *Nemen van verantwoorde risico's*. Wat zou met betrekking tot dit probleem nou het allerergste zijn wat er zou kunnen gebeuren? Wat zou er bijvoorbeeld gebeuren als ze géén oplossing voor het probleem zou bedenken? Hoe zou de dag of de week er dan uitzien en hoe zou het

Foto: Liebeth van der Griende

voelen? Welke emoties zou dat bij haar en anderen oproepen? Daarnaast zou ik *Doorzetten* aan bod willen laten komen. Welke beweegredenen heeft Jolijn om dit probleem op te lossen en hoe graag zou zij dit willen, op bijvoorbeeld een schaal van 0 tot 10? Hoeveel moeite heeft ze ervoor over om het probleem op te lossen? Ook zou ik *Open staan voor continu leren* willen belichten, door te vragen wat Jolijn graag beter zou willen kunnen of zou willen leren om het probleem op te kunnen lossen. Hoe of waar zou ze dit kunnen leren en wie of wat zou ze daar bij nodig hebben? Tot slot zou ik *Flexibel denken* met haar willen bespreken, door te vragen wat ze zichzelf zou adviseren als ze die ochtend in mijn schoenen had gestaan. Hoe zou zij met de situatie zijn omgegaan?

Al kan ik de situatie niet meer overdoen, ik merk dat het bedenken van alternatieven voor mijn gedrag van die ochtend me goed doet. Ook mijn Habits of Mind, oftewel de 'gewoonten van mijn geest' of 'opvoedgewoonten' verruimen zich hierdoor, en dat voelt als een verrijking.

Nieuwe kans

Die middag komt Jolijn vrolijk uit school. 'En, hoe is het afgelopen met je opdracht?' vraag ik haar. 'O, goed hoor. Ik mag het vanmiddag afmaken en dan kan ik het morgen presenteren,' vertelt ze. 'Mooi,' zeg ik. 'Als je er een uurtje aan werkt, ben je vast klaar.' Al fietsend kletsen we wat, maar dan trapt Jolijn plotseling op de rem. 'Mama! Jonge eendjes!' Ze wijst naar de moedereënd met eendenkuikens die ik die ochtend ook heb gezien. Zwijmelend bekijkt ze – hangend over haar fietsstuur – de jonge diertjes. Ze moest eens weten tot welke denkstroom dit idyllische plaatje vandaag bij mij heeft geleid...

Na het middageten gaat Jolijn direct aan de slag met haar opdracht: een memory over de Tweede Wereld-

oorlog. Er worden grote vellen papier in exact de goede kleur opgezocht en zo ongeveer alle knutselspullen komen tevoorschijn. Met grote precisie gaat ze te werk. De kaartjes worden een voor een tot op de millimeter nauwkeurig uitgemeten en exact gelijk uitgeknipt. 'Anders zien de andere kinderen aan de grootte van het kaartje welk kaartje het is,' zo beredeneert ze. Ik kan haar geen ongelijk geven en laat haar haar gang gaan. Als de kaartjes klaar zijn, zijn we inmiddels anderhalf uur verder. 'Lekker dat het klaar is,' zeg ik. 'Klaar?' zegt Jolijn verbaasd. 'Helemaal niet! Ik moet nog een handleiding schrijven bij het spel en een doosje maken. En als dat klaar is moet ik ook nog de tekst voor mijn presentatie in de klas schrijven en uit mijn hoofd leren.' Verwonderd kijk ik haar aan. 'Heeft de juf dat gezegd?' vraag ik voorzichtig. 'Nee, dat niet,' geeft Jolijn toe. 'Maar ik wil het heel mooi maken. Misschien kunnen we de kaartjes ook nog lamineren, dan slijten ze niet zo snel.' Bijna wil ik reageren, maar ik besluit mijn mond te houden. Om te kunnen 'leren denken' moet je soms eerst ervaren dat er een probleem ontstaat, zo bedenk ik me.

Zonder mopperen werkt Jolijn de hele middag aan het memoryspel. Als ik rond half zes tegen haar zeg dat ze de tafel leeg moet ruimen zodat ik die kan dekken voor het avondeten, kijkt ze verschrikt op de klok. 'Is het al zo laat? Dan ben ik al de hele middag bezig met mijn spel! Het was toch maar een uurtje? Nu heb ik helemaal geen tijd meer om een cadeautje voor opa te maken en die is bijna jarig! Nu heb ik wéér een probleem!'

Ik aai haar over haar zachte haren en moet even glimlachen. Misschien is dat wel weer het voordeel van moeder zijn: na een gemiste 'opvoedkans' volgt er vaak al snel weer een nieuwe. ■

Bronnen

habitsofmind.nl

Alie Boll-Groenenberg (35) is getrouwd, moeder van drie kinderen, werkzaam als bovenscholstalentbegeleider bij De Stroming en eigenaar van praktijk Support4Kids. Ze heeft naast de pabo en Master SEN – Gedrags-

specialist, de opleiding Talentbegeleider bij Novilo gevolgd en heeft zowel in haar werk- als privésituatie te maken met hoogbegaafdheid. www.support4kids.nl